

ПРАГМАТИЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БАНКІВ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ

Банківська система є одним із важливих секторів економіки і значною мірою забезпечує її функціонування. Банки, як фінансові посередники, створюють умови необхідні для фінансової стабілізації та стійкого економічного зростання. Розвиток цього процесу визначається залежністю від розміру фінансових ресурсів, що знаходяться у розпорядженні банків.

Дослідженню основних аспектів проблеми забезпечення банків України фінансовими ресурсами присвячено праці українських вчених М. Алексеєнко, О. Васюренко, А.Вожжова, Ж. Довгань, О. Заруби, А. Мороза, Л. Костирко. Розробка нових підходів до оцінки ресурсного забезпечення банків в умовах ринкової економіки набуває особливої актуальності.

Фінансові ресурси банку, є основою діяльності і представляють собою сукупність коштів, які є власністю банку або тимчасово перебувають у його розпорядженні і можуть бути використані на власний розсуд. Фінансові ресурси відображають можливості банку для здійснення його діяльності. Склад, структуру та динаміку фінансових ресурсів банківської системи України представлено у таблиці 1.

Таблиця 1

Динаміка та склад фінансових ресурсів банківської системи України за 2001-2005 рр.*

Роки	Власний капітал			Зобов'язання			Всього ресурсів	
	млн.грн.	Питома вага, %	Темпи росту, %	млн.грн.	Питома вага, %	Темпи росту, %	млн.грн.	Темпи росту, %
01.01.01	6447,7	17,4	*	30529,9	82,6	*	36977,6	*
01.01.02	7909	16,8	122,7	39294,9	83,2	128,7	47203,9	127,7
01.01.03	9983,3	15,6	154,8	53912,6	84,4	176,6	63895,9	172,8
01.01.04	12882	12,9	199,8	87352,5	87,1	286,1	100234,5	271,1
01.01.05	18421,4	13,7	285,7	115926,4	86,3	379,7	134347,8	363,3
01.09.05	21419	12,2	332,2	153791	87,8	503,7	175210	473,8

[*Складено автором за даними: 2:16-19; 3:12-15; 4:17-20; 5:13-16; 6:19-22, 7:15-18; 8:56-59; 9:52-55; 10:58-63; 11:54-57; 1:69]

Приведені дані свідчать про зростання обсягів фінансових ресурсів банківської системи України: від майже 37 млрд. грн. на 1 січня 2001 року до більше як 175 млрд. грн. у 2005 році. Як бачимо, основним джерелом ресурсів комерційних банків є залучені та запозичені кошти, частка яких у аналізованій період становила від 82 до 87,8 % загального обсягу ресурсів, що в цілому відповідає світовій банківській практиці. Причому, аналіз динаміки складових фінансових ресурсів банківської системи України свідчить про тенденції зменшення питомої ваги власного капіталу банків з одночасним стійким зростанням зобов'язань банку, що у свою чергу вказує на зростання обсягів операцій по залученню та запозиченню коштів. Слід звернути увагу на те, що хоча темпи росту зобов'язань банків у 2000-2005 роках випереджали темпи росту власного капіталу та фінансових ресурсів банківської системи в цілому і незважаючи на зменшення частки власного капіталу, спостерігаємо стабільне зростання абсолютних показників власного капіталу від 6,4 млрд. грн. на 1 січня 2001 до 18,4 млрд. грн. на початок 2005 року. У вересні 2005 року сукупний розмір власного капіталу банківської системи досягнув 21,4 млрд. грн. і становив 12,2 відсотків фінансових ресурсів. Враховуючи існування як великих так і малих банків, прослідкуємо аналогічні дані за групами банків (табл.2). Проведений аналіз свідчить про неоднорідність структури фінансових ресурсів різних груп банків України. Так, структура фінансових ресурсів по групі найбільших банків за аналізований період зазнала незначних коливань: питома вага власного капіталу за 2000-2004 роки зменшилась на два пункти – від 12,8 до 10,7%, відповідно частка зобов'язань зросла від 87,2 до 89,3%. Співвідношення між власними і залученими коштами банків, що увійшли до групи великих відповідає тенденціям, що склались по банківській системі України в цілому: спостерігається зменшення частки власних коштів від 16,1% у 2001 році до 12,6% на початок 2005 року та збільшення залучених та запозичених коштів від 83,9 до 87,4%.

**Склад, структура та динаміка фінансових ресурсів по групах
банків за 2001-2004 рр.***

Група	Дата	Власний капітал				Зобов'язання			
		млн.грн.	питома вага у ресурсах, %	питома вага у банківській системі, %	темпу росту	млн.грн.	питома вага у ресурсах, %	питома вага у банківській системі, %	темпу росту
Група 1. Найбільші банки	01.01.01	2446,3	12,8	37,9	*	16632	87,2	54,5	*
	01.01.02	2588,1	11,0	32,7	105,8	20862	89,0	53,1	125,4
	01.01.03	3912,7	11,4	39,2	151,2	30268	88,6	56,1	145,1
	01.01.04	4958,2	9,2	38,5	126,7	48903,8	90,8	56,0	161,6
	01.01.05	7660,5	10,7	41,6	154,5	63696,4	89,3	54,9	130,2
Група 2. Великі банки	01.01.01	2116,8	16,1	32,8	*	11004,7	83,9	36,0	*
	01.01.02	1137,8	13,8	14,4	53,8	7099,6	86,2	18,1	64,5
	01.01.03	1120,9	11,7	11,2	98,5	8491,9	88,3	15,8	119,6
	01.01.04	1931,4	11,3	15,0	172,3	15212,6	88,7	17,4	179,1
	01.01.05	3065,2	12,6	16,6	158,7	21185,3	87,4	18,3	139,3
Група 3. Середні банки	01.01.01	1100,9	33,8	17,1	*	2156,1	66,2	7,1	*
	01.01.02	1782,7	20,3	22,5	161,9	7014,9	79,7	17,9	325,4
	01.01.03	2178,4	19,5	21,8	122,2	9001,8	80,5	16,7	128,3
	01.01.04	2545,5	14,9	19,8	116,9	14535,2	85,1	16,6	161,5
	01.01.05	3094,1	14,2	16,8	121,6	18678,7	85,8	16,1	128,5
Група 4. Малі банки	01.01.01	783,6	51,5	12,2	*	737,1	48,5	2,4	*
	01.01.02	2400,4	35,7	30,4	306,3	4318,4	64,3	11,0	585,9
	01.01.03	2771,3	31,1	27,8	115,5	6150,9	68,9	11,4	142,4
	01.01.04	3446,8	28,4	26,8	124,4	8700,9	71,6	10,0	141,5
	01.01.05	4601,6	27,1	25,0	133,5	12365,9	72,9	10,7	142,1

[*Складено автором за даними: 2:16-19; 3:12-15; 4:17-20; 5:13-16; 6:19-22, 7:15-18; 8:56-59; 9:52-55; 10:58-63; 11:54-57; 1:69]

За станом на 1 січня 2001 року власний капітал групи середніх банків становив більше третини (33,8%) ресурсної бази. Протягом 2001-2004 років спостерігаємо поступове зменшення частки власних коштів, відповідно 20,3%, 19,5%, 14,9%, 14,2% та збільшення частки зобов'язань від 66,2% до 85,8% .

Показники структури фінансових ресурсів групи малих банків суттєво відрізняються від аналогічних даних по банківській системі України в цілому та інших груп банків. Так, питома вага власного капіталу за станом на 1 січня 2001 року становила більше половини всіх ресурсів – 51,5%. І хоча на протязі

аналізованого періоду відбулось зменшення даного показника більше як на 20 пунктів, частка власних коштів по малих банках на 1 січня 2005 року становить майже третину фінансових ресурсів – 27,1%, відповідно зобов'язання – 72,9%.

Стабільна банківська система, що динамічно розвивається є неодмінною передумовою стійкого економічного зростання держави. Однією з передумов подальшого розвитку є підвищення рівня капіталізації банківської системи України. Проаналізуємо розподіл власного капіталу між групами банку та дослідимо чи існує залежність між розмірами власного капіталу та зобов'язаннями банків (див. табл. 2). Аналізуючи показники питомої ваги власного капіталу та зобов'язань банків по групах банків у динаміці, слід відмітити їх відносну стабільність (виключенням є показники на початок 2001 року, що пов'язано з перегрупуванням). Так, протягом досліджуваного періоду банками, що належать до групи найбільших (10 банків за станом на 1.01.2005 р.) акумульовано власного капіталу від 32,7 до 41,6 відсотків, великими банками (14 банків) – 11,2-16,6 відсотків, середніми (31 банк) – 16,9-22,5 відсотки, малими (105 банків) – 25,0-30,4 відсотки. Зобов'язання розподілились наступним чином: група 1 – більше 50 відсотків, група 2 – 15-18 відсотків, група 3 – 16-18 відсотків, група 4 – близько 10 відсотків. Як бачимо, зобов'язання банків розподілились відповідно до розподілу власного капіталу. Приведені дані характеризують високий ступінь довіри до великих і стабільних банків з великим розміром власного капіталу, в яких спостерігається концентрація клієнтури та фінансових потоків. У майбутньому це може спричинити поглинання або злиття малих банків внаслідок їх неконкурентоспроможності.

Проведений аналіз забезпечення банків України фінансовими ресурсами показав:

фінансовий потенціал зріс за 2000 –2005 роки на 474 % внаслідок збільшення залучених та запозичених коштів на 504% та власного капіталу на 332%;

основним джерелом ресурсів комерційних банків є залучені та запозичені кошти, частка яких у аналізованій період становила від 82 до 87,8 % загального обсягу ресурсів;

існує пряма залежність між збільшенням власного капіталу банків та зміцненням їх конкурентних переваг внаслідок підвищення довіри з боку вкладників, що в свою чергу дає найбільші можливості для залучення тимчасово вільних коштів, які забезпечать достатню ресурсну базу для кредитування великих проектів і дозволять зайняти ключову роль у соціально-економічному розвитку країни.

Література

1. Основні показники діяльності банків України на 1 вересня 2005 року // Вісник НБУ. – 2005. – № 10.– с.69
2. Структура капіталу комерційних банків України за станом на 01.01.2001р. // Вісник НБУ. – 2001. – № 3.– с.16-19
3. Структура зобов'язань комерційних банків України за станом на 01.01.2001р. // Вісник НБУ. – 2001. – № 3.– с.12-15
4. Структура балансового капіталу банків України за станом на 01.01.2002р. // Вісник НБУ. – 2002. – № 3.– с.17-20
5. Структура зобов'язань банків України за станом на 01.01.2002р. // Вісник НБУ. – 2002. – № 3.– с.13-16
6. Структура балансового капіталу банків України за станом на 01.01.2003р. // Вісник НБУ. – 2003. – № 3.– с.19-22
7. Структура зобов'язань банків України за станом на 01.01.2003р. // Вісник НБУ. – 2003. – № 3.– с.15-18
8. Структура власного капіталу банків України за станом на 01.01.2004р. // Вісник НБУ. – 2004. – № 3.– с.56-59
9. Структура зобов'язань банків України за станом на 01.01.2004р. // Вісник НБУ. – 2004. – № 3.– с.52-55
10. Структура власного капіталу банків України за станом на 01.01.2005р. // Вісник НБУ. – 2005. – № 3.– с.58-63
11. Структура зобов'язань банків України за станом на 01.01.2005р. // Вісник НБУ. – 2005. – № 3.– с.54-57